

**ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN'IN ŞİİRLERİNDE TANIMLI BİR
AŞK: AYTEN**

**A DEFINED LOVE IN ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN'S POEMS:
AYTEN**

*Nuray 3.KARAKAYA**
*Bilge SAKÇI***

Özet

Aşk konusu insanlık tarihi boyunca çeşitli düşünceler ve inançlar bağlamında farklı bakış açıları kazanmış ve anlam dağarcığını genişletmiştir. Bu bakımdan aşk evrensel bir tema haline gelmiştir. Dünden bugüne pek çok şair, aşk temasına farklı çerçevelerden yaklaşmış ve duygularını bu tema üzerinden ifade etmiştir. Kimi yazar ve şairler aşk temasını tanımlı olmayan başka bir deyişle gerçekte olmayan bir kişiye duygular beslerken kimisi de gerçek hayatta gördüğü ve tanıdığı bir kadına duygular besler. Burada tanımlı aşk kavramı ortaya çıkmaktadır. Örneğin Nazım Hikmet'in Piraye'ye olan aşkı, Sezai Karakoç'un Muazzez Akkaya'ya, Yahya Kemal Beyatlı'nın Celile Hanım'a ve Özdemir Asaf'ın Mevhibe Beyat'a olan aşkı bunlardan sadece bir kağıdır. Aşkı tanımlı bir kişi üzerinden yaşayan şairlerden biri de Ümit Yaşar Oğuzcan'dır. Oğuzcan'ın pek çok şiirinde Ayten isimli bir kadına rastlanmaktadır. Şiirlere bakıldığında şairin, bu kadına karşı şiddetli duygular beslediği başka bir deyişle Ayten'e âşık olduğu görülmektedir. Özellikle "Ayten'li Şiirler" olarak da tanımlanabilecek "Milyon Kere Ayten", "Ayten'in Sonu", "Ayten'e Dönüş" ve "Kadınlar İçin Sone" adlı şiirlerde Ayten ismi önemli bir yere sahip olmuştur. Oğuzcan bu tanımlı aşk üzerinden Ayten'e atıflarda bulunmaktadır. Bu karakter, şairin dış dünyayı daha farklı algılamasına sebebiyet vermektedir. Bu bağlamdan hareketle çalışmada ilk olarak aşkın kavramsal çerçevesi ve yolculuğu hakkında bilgi verilmiş ardından Oğuzcan'ın şiirlerinde yer alan aşk ve kadın temaları Ayten ekseninde tahlil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aşk, şiir, Ayten, Ümit Yaşar Oğuzcan

Abstract

The subject of love has gained different perspectives in the context of various thoughts and beliefs throughout the history of humanity and has expanded its meaning.

* Doç. Dr., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Zonguldak / TÜRKİYE dilrubakarakaya@hotmail.com ORCID: 0000-0002-2406-1065

** Yüksek Lisans, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Zonguldak / TÜRKİYE bilge076837@gmail.com ORCID: 0000-0002-3217-1598

In this respect, love has become a universal theme. From past to present, many poets have approached the theme of love differently and expressed their feelings through this theme. While some writers and poets have feelings for a person whose love theme is not defined, in other words, an indefinite woman, some have feelings for a woman they see and know in real life. Nazım Hikmet's love for Piraye, Sezai Karakoç's love for Muazzez Akkaya, Yahya Kemal Beyatlı's for Celile Hanım and Özdemir Asaf's love for Mevhibe Beyat are just a few of them. Ümit Yaşar Oğuzcan is one of the poets who lived through a person whose love was defined. A woman named Ayten can be found in many of Oğuzcan's poems. When we look at the poems, it is seen that the poet has strong feelings towards this woman, in other words, he is in love with Ayten. The name Ayten has an important place especially in the poems "Milyon Kere Ayten", "Ayten'in Sonu", "Ayten'e Dönüş" and "Sone for Women", which can also be defined as "Poems from Ayten". In this study, firstly, information about the conceptual framework and conceptual journey of love was given, and then Oğuzcan's view of the woman named Ayten in his poems was analyzed within the framework of love and woman themes.

Keywords: Love, poetry, Ayten, Ümit Yaşar Oğuzcan

Giriş

1. Aşkın Kavramsal Yolculuğu

Arapça 'ışk ve Aramice 'aşak kökünden türeyen ve Türkçede 18. yüzyıla kadar "ışk" biçimiyle kullanılan aşk, "şiddetle sevmek, şiddetli ve yakıcı sevgi", "karışma, haşır neşir olma, bir şeyle uğraşma" şeklinde tanımlanmıştır (Ermis, 2008: 63). Fakat tarih boyunca pek çok düşünür, aşk kavramına farklı yaklaşmış ve farklı anlamlar yüklemiştir. Bu sebeple kelimenin anlam tabakası gün geçtikçe zenginleşmiştir.

Batı dünyasında hocası Sokrates'in rehberliğinde "Akademi" felsefe okulunu kuran Platon, diyaloglardan oluşan "Şölen" adlı eserinde aşkın felsefesiyle ilgili ilk örneklerle yer vermiştir (Taşdelen 2007: 383-404). Örneğin eserde Platon, Apollodorus'un zengin arkadaşı Agathon, Sokrates ve Alkibiades'in isteği üzerine Agathon'un evinde aşk konuşması hakkında konuştuklarından bahsetmektedir (Platon, 2014: 23-173). Platon, Antik Yunan'da Sokrates'ten başlayarak aşkı cinsellik dışında bir düşünce olarak yorumlamış ve bu kavramı Türkçeye 'sevgi' ya da 'aşk' olarak çevrilebilecek "Eros" kavramıyla bağdaştırmıştır. Eros, aynı zamanda Yunan mitolojisinde aşk tanrısının adıdır. Bunun dışında cinsel duygu ve istekleri de temsil eder. Bu bakımdan Platon'un düşüncesinde cinsel çağrışımlardan ziyade romantik bir içerik tercih edilmiştir (İlboğa, 2011: 35).

Sempozyumda aşkın ve güzelliğin kökeni araştırılmakla kalınmaz, aynı zamanda varoluşsal sistem perspektifinden yola çıkılarak izafi güzellikten hayatta kalma amacına kadar pek çok konuyu kapsamaktadır (Taşdelen 2007: 383-404). Platon, özellikle bu diyaloglarda karşıt cinsler arasındaki aşk ilişkisinin temelinde dostluk, umut ve arkadaşlık olduğunu vurgular. Sokrates'in düşüncesinde ise aşk daha çok bireyin kendini açığa çıkartma, kendini tanıma gibi bir çerçeve altında değerlendirir. Platon, aşkı yersel ve

göksel olarak ikiye ayırmıştır. “Yersel aşk”, bedene yönelik hazza temas ederken “göksel aşk” ise manevi güzelliği ve insani erdemlere dikkat çeker (Kargı, 2015: 110). Platon’un tanımladığı göksel aşk başka bir deyişle manevi güzelliği ve insani erdemleri ortaya koyan aşk ise “platonik” kavramını doğurmuştur. “Devlet” adlı eserde platonik aşk, gerçekleşmesi mümkün olmayan fakat arzulara tercüman olan bir duygu olduğu belirtilmiştir. (Platon, 2005: 15-30).

İslam felsefesinde ise aşk kavramı daha çok manevi boyutuyla ele alınmış ve mistik bir çerçeveye beraber açıklanmıştır. Örneğin ünlü Türk mutasavvıf Mevlâna aşkı, tasavvufun temeline oturtmuş ve yaratılışın sebebi olarak görmüştür. Tasavvuf tarihinde aşkı ilk defa ıstırap ve elem şeklinde anlayan ve bu tarzda tarif eden Hallâc *Kitâbü’l-İ-Tavâsîn*’de ilâhî aşkı kâinatın olmazsa olmazı olarak görmüştür. Dolayısıyla ona göre her şeyin temelinde aşk vardır ve en büyük aşk Tanrı’ya olan aşktır (Çetinkaya, 2011). İslam felsefesinde aşk tüm varlıklara verilen bir hediye olarak görülmektedir. İslam düşünürlerinden Gazzali de bu konuyu şu şekilde ele almaktadır: “*Mârifet artıkça sevgi de gelişir ve güçlenir. Bunun neticesindeki sevgiye de aşk denir. Sevginin bu şekilde aşk halini alması, kulun mârifette yetkinleşerek ilâhî güzelliği idrak etmesinden ileri gelir; bu idrak artıkça aşk da güçlenir*” (Uludağ, 2023). Dolayısıyla açıklamadan anlaşıldığı üzere Gazzali aşkı daha uhrevi bir boyutta ele almaktadır. Bu bağlamdan hareketle hayattaki tüm varlıkların Allah’ı hatırlatması yolunda bir araç olarak görülmüş ve bu durum vahdet-i vücud anlayışını ortaya çıkarmıştır (Arslanoğlu, 2000: 5-8).

Beşir Ayvazoğlu’nun konuyla ilgili düşünceleri önem taşımaktadır. Ayvazoğlu, *Aşk Estetiği* adlı çalışmada estetik kavramını tasavvuf çerçevesinde ele almıştır. Çünkü yazar için aşk, tasavvuf düşüncesinin en önemli kavramlarından biridir. Aşk, tasavvufta ve klasik kültürde evrensel bir prensip olarak varoluşun esas gayesi olarak görülmüştür. Buradan hareketle Ayvazoğlu, Sûfiler’in “bir-olan”a ulaşmanın ilk ve tek şartı olarak aşkı gördüklerini ifade etmiştir. Dolayısıyla estetik meselesinde de temel amacın “birlik” olduğu belirtilmiştir (Ayvazoğlu, 2014). Aşk, bu özellikleriyle hem edebiyatın hem de tüm İslâm sanatlarının en önemli konularından biri olmuştur.

Aşk temel konu ya da fon gibi edebi eserlerde işlenmiştir. Bir kısım eserler popüler edebiyat içerisinde yer almakla birlikte bazı edebi eserler seçkin bir tutumla çok yönlü olarak kaleme dökmüştür. Örneğin *Leyla ile Mecnun* mesnevisi, *Anna Karenina* romanı ve *Sevdan Beni* şiiri gibi eserler farklı türlerde olsalar da aynı konu üzerine yazılmış yapıtlardır. Bunların dışında da aşkı konu alan birçok eser bulunmaktadır.

Tasavvufi açıdan bakıldığında da aşkı konu edinen önemli eserlerden biri Şeyh Galib’in *Hüsn ü Aşk* adlı eseridir. Eser, kurgusal anlamda Hüsn (Güzellik) isminde bir kız ile Aşk isminde bir erkeğin aşkını anlatmaktadır. Ruhani yolculuk, kendini arama ve gerçek aşka ulaşma kurgusunu barındıran

mesnevîde, ilah aşk için çekilen çilelerden ve zorluklardan bahsedilmiştir. Dolayısıyla konu olarak tasavvufî bir temaya dayanmaktadır (Bingöl, 2013). “Seyrüsülûkü anlatan *Hüsn ü Aşk*’ta bütün kişi ve yer adları tasavvufî birer semboldür. Hüsn hüsn-i mutlak (Allah), Aşk sâlik, derviş, Benî Mahabbet tarikat, Mekteb-i Edeb dergâh, Molla-yı Cünûn mürşid, Sühan kâmil mürşid, Gayret mücâhede, İsmet ihlâs, Kalp Kalesi gönül, Hûşrübâ nefistir. Ayrıca eserde yer alan kuyu, cadı, gulyabanî, harâbe-i gam, deryâ-yı âteş ile diğer kişi ve yerler sâlikin aşmak zorunda olduğu engelleri temsil etmektedir. Eser ilâhî aşka erişebilmenin, Aşk’ın Hüsn’e kavuşmasının güçlüğünü belirtmek amacıyla kaleme alınmıştır” (Okçu, 1999).

Bu bilgilerden hareketle eserler incelendiğinde aşk teması çoğu zaman cinsellikle ilişkilendirilirken çoğu zaman da uhrevî bir haz olarak görülmüştür. Aşk kavramı içerisinde durulması gereken bir diğer konu ise tanımlı aşk kavramıdır. Yazılan pek çok aşk konulu şiirde herhangi bir sevgili ismine rastlanmamaktadır. Bu tarz şiirlerde genel olarak aşk hakkındaki duygu ve düşünceler anlatılmaktadır. Fakat bazı şairler özellikle şiirlerde belirli kişilerin ismini kullanır. Türk edebiyatında pek çok çağdaş şairin şiirlerinde tanımlı olan aşklar görülmektedir. Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

Tablo 1. Şairler ve Tanımlı Aşkları

Şairler	Tanımlı aşkları
Nazım Hikmet	Piraye
Sezai Karakoç	Muazzez Akkaya
Yahya Kemal Beyatlı	Celile Hanım
Özdemir Asaf	Mevhibe Beyat
Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mari Gerekezyan
Cemal Süreya, Turgut Uyar, Edip Cansever	Tomris Uyar
Atilla İlhan	Maria Missakian
Cahit Sıtkı Tarancı	Mihrimah Hanım
Abdurrahim Karakoç	Mihriban
Ahmed Arif	Leyla Erbil
Ahmet Muhip Dranas	Fahriye Abla

Tablodan hareketle görüldüğü üzere pek çok şairin şiirinde özellikle kadın ismi net bir şekilde yer almaktadır. Bunların hemen hemen tamamı platonik bir aşkı anlatmaktadır. Bu tür aşk hikâyelerinde çiftler genelde muratlarına eremez ve dolayısıyla evlenemezler, evlenmiş olsalar dahi boşanmak zorunda bırakılırlar (Usta, 2014: 54). Bunlardan bir kaçısı şu şekildedir:

Nazım Hikmet, hocası Yahya Kemal’den özel şiir dersi almaktadır. Yahya Kemal bu sebeple sık sık Celile Hanım’ın evine gelmektedir. Derslerden arta kalan zamanlarda Beyatlı, Celile Hanım’la sanat ve edebiyat konularında sohbetler etmeye başlar. İlerleyen süreçlerde ise ikisi arasında bir aşk başlar. Yahya Kemal, Celile Hanım’a olan aşkını “Ela Gözlü Pars” şiiriyle

dile getirir. Fakat ikisi bir araya gelemmez (Birateş, 2019: 67-71). Benzer bir aşk hikâyesi Abdurrahim Karakoç'ta da rastlanılır. Karakoç, gençlik yıllarında Mihriban isminde bir kıza âşık olur. Abdurrahim Karakoç, kıza evlenmeye niyetli olsa da kız tarafının ailesi bu birlikteliğe sıcak bakmaz. Bu sebeple Abdurrahim Karakoç ve Mihriban bir araya gelip kavuşamazlar (Atmaca, 2020).

Tanımlı aşklara bir örnek de Ahmet Muhip Dıranas'ın "Fahriye Abla" adlı şiirde görülmektedir. Fahriye Abla şiiri temelde bir hikâyeyi anlatmaktadır. Dıranas, güzel bir mahallede, şirin bir evde yaşayan çapkın bir genç kız olan Fahriye Abla'nın hikâyesini anlatmaktadır (Kaplan, 2011: 93). Şiirdeki Fahriye Abla gerçek bir kişidir. Şair, çocukluk yıllarında kendisinden yaşça büyük olan bu kadına âşık olmuştur (Oruç, 2020). Dolayısıyla buna benzer pek çok aşk hikâyesi "tanımlı aşk" grubuna girmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirlerinde Ayten isimli kadının yeri ve önemi kendisine yazılan şiirler çerçevesinde incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2. Ümit Yaşar Oğuzcan ve Aşk

22 Ağustos 1926 tarihinde Mersin'in Tarsus ilçesinde dünyaya gelen şair, şiire olan merakı daha küçük yaşlarda başlamıştır. Oğuzcan, babasının askerlik mesleğinden dolayı pek çok defa şehir değiştirmiş ve bunun neticesinde çeşitli okullarda eğitim hayatını tamamlamıştır. Ümit Yaşar Oğuzcan yaşadığı döneme damgasını vurmuş ve gazel, rubai, hiciv ve yergi gibi türlerde üslubunu oluşturmuş bir şairdir. Yıllar içinde belirli temalar çerçevesinde bir çizgi oluşturmuş ve bu doğrultuda şiirler yazmış, ancak herhangi bir edebî grup ya da akım içinde yer almamıştır (Doğan, 2003: 71). Ümit Yaşar, bazı ilkleri gerçekleştirmiş bir şairdir. Sanat hayatının 25. ve 40. yılında olmak üzere iki kez jübileleri yapılmış, beş şiir plağı doldurmuştur. Şiirlerinin bazıları Fransızca, İngilizce, Rusça, Bulgarca, Lehçe, Rumca ve Arapça'ya çevrilmiştir. Ayrıca şiirleri çeşitli antolojilere alınmıştır. Şiirlerinde ahenk ve musikiye çok önem vermesi, onların bestelenmesini de kolaylaştırmıştır (Anel, 1982).

Ümit Yaşar Oğuzcan'ın sahip olduğu edebî görüş ve şiir anlayışı, Hisarcılar şiir topluluğunun anlayışıyla benzerlik göstermektedir. Fakat bu topluluğun tam bir üyesi olmamıştır. Ümit Yaşar Oğuzcan, yaşadığı dönem içerisinde otuz yedi şiir kitabı yayımlamıştır. Yaklaşık olarak iki bine tekabül eden şiirleriyle döneminin en üretken sanatçıları arasına girmiştir. Kendi sanatıyla ilgili bir çizgisi olan şair, hiçbir edebî görüşe ve harekete katılmamıştır. Böylelikle Oğuzcan, kendi tarzını oluşturmuş ve sanatta kuralların yer almasına karşı çıkmıştır. Şiirin temelini ilhama dayandıran şair, şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanmıştır (Oğuzcan, 1961).

Oğuzcan'ın şiirlerinde iki tema dikkat çekmektedir. Bunlardan biri aşk diğeri de kadındır. İnsanlar, özellikle kadınlar şairin ilham kaynağıdır. Onun için, şiirden önce aşk vardır. Şairin hiciv şiirlerinin dışında en çok işlediği konular aşk, ölüm, yalnızlıktır. Oğuzcan için aşk, bir amaçtır. Şair, Varlık

dergisine (1962) verdiği bir röportajında şunları belirtmiştir: “Aşk şairi olarak tanındım, hep böyle kalmak isterim. Bu konuda şiirlerimde çok şey söyledim. Daha da söyleyeceğim. Aşk şairiyim, fakat sevmekten sevilmeğe vakit bulamadım. Karşılıklı sevenlerin değil, sevip de sevilmeyenlerin şiirini yazdım. Aşkın karşılık beklemeden sevmek olduğuna inanıyorum” (Oğuzcan, 1967: 33).

Ümit Yaşar'ın kadınlarla ilgili şiirleri sadece kadına yönelik güzel, akıllı ve âşık olunan kadınlarla ilgili değildir. O ayrıca terk edilmiş, çaresiz, yalnız ve hatta çirkin kadınlar için de şiirler kaleme almıştır. Bu açıdan bakıldığında şair, bu kadınların yalnız ve sevilmemiş olmaları ile kendi yalnızlığı ve sevgisizliği arasında bağ kurmakta ve onlara bu açıdan yaklaşmaktadır. Dolayısıyla Ümit Yaşar hayatı boyunca kadınları sevmiş, fakat hiç sevilmemiş sonucuna ulaşılabilir. Oğuzcan'ın bu konuyla ilgili bir röportajı mevcuttur. 1957 yılında “Anahtar” dergisine verdiği röportajda, aşkı tatmamış bir aşk şairi olduğunu vurgulamıştır. Bu durumu kendisi de mizahi yönden yaklaşmış ve şu şekilde açıklamıştır: “Ben aşkı yaşamıyorum, onu arıyorum. Bulduğum zaman gerçek bir aşk şairi olabilirim.” (Oğuzcan 1967: 34-35).

Dolayısıyla şairin aşk kavramına olan bakış açısı açıkça görülmektedir. Oğuzcan, kadınlara olan duygularını açıkça ifade eder. Yukarıda ifade ettiği gibi o, aşkı arayan ve süreç içerisindeki arayıştan tatmin olan bir şairdir.

3. Ümit Yaşar Oğuzcan'ın Şiirlerinde Ayten

Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiirlerinde aşk ve kadın teması çok sık geçmektedir. Oğuzcan'ın üç şiirinde Ayten isminde bir kadın yer almaktadır. Ümit Yaşar Oğuzcan, şiirlerde geçen Ayten isimli kadına âşıktır. Fakat bu aşk platonik bir aşktır. Bir çalışmada platonik aşk, “karşılıksız aşk sendromu” olarak tanımlanmıştır. Psikolojik bir terim olarak da bu konu literatürde bir spektrum bozukluğu olarak bilinmektedir. Platonik aşkta birey, arzusu umduğu düzeyde karşılık bulamaz ve isteği reddedilir (Göka, 1998: 33).

Ümit Yaşar, İş Bankası'nda çalıştığı dönemde Ayten ile tanışır. Ayten bankada stajyer olarak görev yapmaktadır. Oğuzcan ile Ayten arasında çok fazla yaş farkı olmasına rağmen şair, Ayten'e tutulur. Bu tutku basit bir duygu durumu olmaktan çıkmıştır. Çünkü şair şiirlerinde Ayten'le doğmakta, Ayten'le yaş almakta ve onunla ölmektedir. Eserlerinde çıkmaza düştüğü yaşam ve ölüm arasındaki çatışmalar Ayten sayesinde karara bağlanmaktadır.

Ümit Yaşar Oğuzcan'ın oğlu Lütfi Oğuzcan, babasını asıl meşhur eden şiirlerin Ayten'e yazılan şiirler olduğunu ifade etmiştir (Oğuzcan, 1961: 41). Hatta Kadir Aydemir'in yapmış olduğu söyleşide Lütfi Oğuzcan'ın Ayten ile ilgili ifadeleri çok önemlidir: “Ayten Hanım, babamın annemle evliyken yaşadığı platonik bir aşkıydı. Annemle babam 30 yıl evli kaldı. Sonra da Ulufur Hanım'la ikinci evliliğini yaptı”.

Ümit Yaşar, Ayten’e yazdığı yoğun duygular içeren şiirler sebebiyle de evliliği son bulur. Şiir yaşamı boyunca dört türde eser verdiğini belirten şair, bu şiiri “aşk ya da duygu şiiri diyebileceğim lirik şiirlerim” şeklinde tanımlamış ve bu başlık altında değerlendirmiştir. En geniş anlamıyla iki kere sevdiğini ifade eden şaire göre bu iki kişiden biri Ayten’dir. Kitapta bu bölüm şu şekilde geçmektedir: “En geniş anlamıyla iki kere sevdim. Ayten ve Mihriban. Bunların dışındaki sevgilerimi bir arayış, bir benzetiş sayıyorum. Onları da saymaya kalksam işin içinden çıkamayız” (Oğuzcan, 1961: 42).

Genel anlamda Oğuzcan’ın şiirlerinde pek çok defa Ayten ismi geçmektedir. İncelenen üç şiirde Ayten ismi toplam 25 kez tekrar etmiştir. Ayten isminin hangi şiirde kaç kez geçtiği şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 2. *Şiirlerde Ayten’in Tekrarlanma Sıklığı*

Şiirler	Ayten’in Tekrarlanma Sıklığı
Milyon Kere Ayten	16
Ayten’e Dönüş	4
Ayten’in Sonu	5

Şair, Ayten’e karşı neler hissettiğini en açık ifadelerle *Milyon Kere Ayten* başlıklı şiirinde yer vermektedir. Şairin diğer şiirlerinde duygu yoğunluğuna göre somut yaklaşımı da azalmaktadır. Fakat bu şiirde ihtirasları yoğunlaştıkça konu daha da gerçekliğe bürünmektedir. Şiirde geçen dörtlüklerden biri şu şekildedir:

*Ben bir Ayten'dir tutturmuşum oh ne iyi
Ayten'li içkiler içip sarhoş oluyorum ne güzel
Hoşuma gitmiyorsa rengi denizlerin
Biraz Ayten sürüyorum güzelleşiyor* (Oğuzcan, 2021: 549).

Şiirin ilk satırlarında şair bilinçli bir tavır sergilemektedir. Oğuzcan, sevdiği kadın olan Ayten’e ne kadar bağlı olduğunu ve Ayten ile yaşama hevesini göstermektedir.

“Saatim her zaman Ayten'e beş var/ Ya da Ayten'i beş geçiyor” dizeleriyle Ümit Yaşar için fiziksel zaman kavramı ortadan kalkmaktadır. Ayrıca şiirde yer alan rakamlar bir anlamda gerçekliği temsil etmektedir. Bu anlamda şairin, Ayten’i sayı yerine koyması onu sık sık vurgulama çabasından kaynaklanmaktadır. Şairin tek gerçeği, tek delili, tek ispatı Ayten olmuştur.

Ayten’e Dönüş şiirinde de şiirin tüm dizeleri Ayten karakteri üzerinden yorumlanmaktadır. Şiirin birinci dizelerinde yer alan “Yok yok bu iş olmayacak/ Gücüm yetmiyor unutmaya” dizeleri Oğuzcan’ın aşka olan teslimiyetini göstermiştir. Şiirdeki aşk, acı verir duruma gelmiştir. Burada şairin Ayten’e olan tutkusu tüm odağını ona çevirmiştir. “Bir o var” ifadeleri bu durumu desteklemektedir. Güzel-çirkin ikilisinden sadece güzel olanı Ayten’e atfederek aşka olan teslimiyetini öne çıkarmaktadır. Oğuzcan bu şiirde değindiği acı, keder ve perişanlık gibi duygulara karşı Ayten’i panzehir olarak

kullanmaktadır. Başka bir deyişle platonik aşkı onda kurtuluşa giden yol olmaktadır.

Bir diğer önemli şiir de “Ayten’in Sonu” isimli şiiridir. Şiir, 1840’da inşa edilen ilk adı “Passage Oriental” olan Markiz’de yazılmıştır. Timur Selçuk tarafından bestelenen bu şiirin ilk dördlüğünde Ayten’den ve Ayten’in vurulduğundan bahsedilmiştir. Ayten’in vurulup yere düşmesi ile ağladığını ifade eden Oğuzcan, ayrılığın verdiği üzüntüyü dile getirmiştir. Kendi her ne kadar ölümü kurtuluş olarak görse de bu durumu Ayten’e yakıştıramamaktadır. İlerleyen dizelerde Ayten’in vurulma olayını betimler. Elindeki ustura ile Ayten’i vurduğunu söyleyen şair, güzellik olgusuna burada da yer verir. Ustura iziyle güzelliğini kaybetmesi öncesinde şair için mükemmel bir boyutta güzelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ümit Yaşar, önceden güzel olan Ayten’in, ölümünün ardından artık güzel olmadığını ifade eder. Başka bir deyişle ölüm Ayten’le birlikte anılacak bir kavram değildir.

*Onun da gözleri vardı, dudakları vardı
Mermerler dile gelirdi konuşunca
Ya elleri her zaman duygulu, serin
Başım dönerdi ellerini tutunca (Oğuzcan, 2021: 557).*

Ümit Yaşar şiirlerinde sıkça yer verdiği “Ayten” karakteri üzerinden güzellik algısını ve kendisinde uyandırdığı hisleri dile getirmiştir. Ayten sadece şiirlerinde kendini göstermemektedir. O, Ümit Yaşar’ın hayat tarzı haline gelmektedir. Şair, platonik aşkı olan Ayten’in fiziksel özellikleri üzerinden övgülerde bulunmuştur. Uzuvarları “Ayten’li Şiirler”de mutlaka dış dünyadan bir nesneye benzetilmektedir. Bu da şairin Ayten’i ne kadar gerçekleştirdiğine işaretir.

*Benzer dizelere Ayten’e Dönüş şiirinde de rastlanılır:
Bir o var bütün kusurlarıyla güzel
Bir o var çekilir yapan yaşamayı
Çocukcasına saf, pıncasına berrak
Bir şarkı gibi suzi dilden
Ve şafaklar gibi, güller gibi
Bir o var kokusuyla, rengiyle baş döndüren (Oğuzcan, 2021: 561).*

Şair, dünyayı bir tarafa Ayten’i bir tarafa koymaktadır. Oğuzcan için tek güzel o’dur. Şair bu ve benzeri şiirlerinde Ayten’e aşk dışında görevler de vermektedir. Şiirlerinde bütün güç yani yönetim Ayten’in elindedir. Ayrıca platonik aşkı, Ümit Yaşar’ı dünyaya bağlayan halat görevindedir.

Kadınlar İçin Sone eserinde de benzer arzular görülmektedir. Bu eserde Oğuzcan direkt Ayten ismini zikretme de şiirin Ayten’e ithafen yazıldığını belirtmektedir (Oğuzcan, 2021: 409). Şiirin genelinde âşık olacağı kadında aradığı fiziksel ve ruhsal özellikler hakkında bilgilere yer verilmiştir. Fiziksel özellik anlamında şu dizeler önem taşımaktadır:

*Ben güzel gözlü kadınları severim
Bir de küçük ayaklıları, uzun boyunluları (Oğuzcan, 2021: 409).*

Yukarıdaki dizelerden hareketle şair için bir kadında güzel göz, küçük ayak ve uzun boyun önemlidir. Şiirin Ayten için yazılmış olması onun bir anlamda bu özelliklere sahip olduğunu gösterir.

Ruhsal anlamda ise şiirde bazı dizeler dikkat çekmektedir:

*Ben mahzun kadınları severim
Yavru ceylanca kadınları, ürkekçe* (Oğuzcan, 2021: 409).

Yine bir başka dizede fiziksel özelliklerinin yanında kadının zekâsı, konuşma tarzı gibi kadını ön plana çıkaran özelliklere yer verilmektedir:

*Ben akıllı kadınları severim
Düşünen, az konuşan, çok bilen
Her yerde, her zaman nazı çekilen* (Oğuzcan, 2021: 409).

Her ne kadar genele hitap edilen ifadeler olsa da bu sıralananlar Oğuzcan'ın platonik aşkı Ayten'de gördüğü özelliklerdir. Bu özellikleri barındıran kadın Oğuzcan'a her şeyi yapabilme ve yaptırabilme özelliğine sahiptir:

*Hem nasıl severim, öyle severim işte.
İçimde büyük, sonsuz ateşler yanmalı,
Ölümüm bile o kadın yüzünden olmalı* (Oğuzcan, 2021: 409).

Yukarıda yer alan dizeler şairin bir kadında başka bir deyişle Ayten'de gördükleri “kendisinde ne gibi hisler uyandıracaktır” sorusuna cevap vermektedir. Şiirlerinde sık sık rastlanılan ölüm temasına da yer vermektedir. “Ölümüm bile o kadın yüzünden olmalı” ifadesi aslında yüzüne baktığında içinde alevlenen ölüm hissini, bu dünyaya karşı tek kurtarıcısını görebilmeyi istemektedir.

Sonuç

Aşk ister beşeri tarafıyla ister uhrevi tarafıyla olsun kâinatta görülen ve insanoğluna bahşedilen gizemli ve derin bir duygudur. Hemen hemen her alanda görülen aşk, büyüklüğü ve yüceliğiyle insanoğlu tarafından konulan kuralları, gelenekleri ve tabuları yıpratmaya başlar. Başka bir deyişle tüm kural ve inançlar, âşıkların gözünde değerini yitirmeye başlar.

Fuzuli'nin *Leyla ile Mecnun*, Tolstoy'un *Anna Karenina*, Ahmet Arif'in *Sevdan Beni* eserleri gibi Ümit Yaşar Oğuzcan'ın “Ayten’li Şiirler”i aşkın büyüklüğünü ve kutsiyetini göstermiştir. Dolayısıyla farklı dönemlerde ve farklı toplumlarda pek çok şair ve yazar bu temayı işlemiş ve duygularını aktarmaya çalışmıştır. Bu kavram her yazarın kaleminde farklı açılardan ele alınsa da hepsinin ortak noktası aşktır.

Aşk ve kadın olmak üzere iki önemli temaya sık sık vurgu yapan Ümit Yaşar da, özellikle bu iki temayı Ayten isimli kadında birleştirmiştir. Oğuzcan'ın platonik aşkı olan Ayten, şiirlerde sık sık adından söz ettirmektedir. Şairin hayatı ve hayata bakış açısı üzerinde önemli rol oynayan Ayten, şiirde aşkın zirve noktasını temsil etmiştir. Bu aşk şiirlerinde kimi

zaman masalsi bir hal almış kimi zamanda çatışmaların ortasında yerini almıştır. Ayten'in fiziksel özellikleri olarak gözleri, dudakları şairde saflığı, temizliği temsil etmektedir bu manada Ümit Yaşar Oğuzcan dünyaya Ayten gözüyle bakmaktadır.

Çalışmada yer alan “Milyon Kere Ayten”, “Ayten’e Dönüş” ve “Ayten’in Sonu” adlı şiirler hep aşk ve kadın ekseninde yazılan şiirlerdir. Oğuzcan bu şiirlerinde Ayten’e olan aşkının ve sevginin büyüklüğünü ifade etmeye çalışmıştır. Ayten bu şiirlerde gizemli ve ulaşılmaz özellikleriyle karşımıza çıkmıştır.

Kaynaklar

- Anel, A. (1982). Ümit Yaşar Usta'ya, Ümit Yaşar Oğuzcan şiirle 40 yıl, İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi.
- Arslandoğlu, İ. (2000). Mevlâna'nın aşk ve insan felsefesi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 0(16), 175-196.
- Atmaca, S. (2020). Mihriban türküleri üzerine bir değerlendirme. *MECMUA - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 197-215.
- Ayvazoglu, B. (2014). *Aşk estetiği*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Bingöl, U. (2013). Hüsn ü aşk mesnevisinde şâhısların dünyası. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*. 2(4), 206-229.
- Birates, İ. (2019). *Yahya Kemal ve Nâzım Hikmet uzak dünyaların yakınları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çetinkaya, Y. (2011). Hz. Mevlâna, aşk ve musiki hakkında. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, (51), 137-155.
- Doğan, A. (2003). Ümit Yaşar Oğuzcan'ın şiir dünyası. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20(1), 71-84.
- Ermiş, H. (2008). *Arapça'dan Türkçeleşmiş kelimeler sözlüğü*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Göka, E. (1998). Bir hastalık olarak aşk: karşılıksız aşk sendromu. *Kriz Dergisi*, 6(2), 33- 41.
- Kaplan, M. (2011). *Şiir tahlilleri 2*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kargı, B. (2015). Nur İçözü'nün Hürriyet adlı romanının Platon'un “aşk ve sevgi üzerine düşünceleri” bağlamında okunması. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 107-117.
- Oğuzcan, Ü. Y. (1961). *Hayat öyküm ve eserlerim*. İstanbul: Ümit Yaşar Yayınları.
- Oğuzcan, Ü. Y. (1967). *25. sanat yılı jübilesi dolayısıyla*, İstanbul.
- Oğuzcan, Ü. Y. (2021). *Şiir denizi I*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Okçu, N. (1999). Hüsn ü Aşk, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Oruç, O. (2020). Fahriye Abı'ya yeniden okuma denemesi. *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (7), 8-14.
- Platon (2005). Devlet. (C. Saraçoğlu - V. Atama, Çev.). İstanbul: Bordo Siyah.
- Platon (2014). *Symposium: şölen*. (E. Çoraklı, Çev.). İstanbul: Alfa Kitap
- Taşdelen, V. Bir güzellik ve sevgi felsefesi: Platon'un şölen diyalogu ile Fuzuli'nin Leyla ve Mecnun mesnevisinin karşılaştırılması. Erişim Tarihi 20.04.2019.
- Uludağ, S. (2023) Aşk, TDV İslam Ansiklopedisi.
- Usta, İ. (2014). Klasik Arap edebiyatında platonik aşk (Kays B. Zerih ve Lübnâ Örneği). *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 4(7), 53-62.